

Motion till riksdagen 2022/23:2212

av **Anders W Jonsson m.fl. (C)**

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Motivering

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla – oavsett ålder, kön eller bostadsort – och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut. Vården, omsorgen och sociala tjänster ska hålla hög kvalitet i hela landet.

Hälso- och sjukvårdspolitik

Den svenska sjukvården står trots sin goda medicinska kvalitet inför flera stora utmaningar. För många får vänta för länge på vård eller får inte alls den vård som de behöver. Tillgänglighet och kvalitet skiljer sig alltför ofta åt beroende på kön, inkomst, etnisk bakgrund och bostadsort. Svensk sjukvård är eftersatt i fråga om digitalisering jämfört med våra grannländer och myndigheter har begränsade möjligheter att arbeta proaktivt tillsammans med vårdens huvudmän. Patienternas möjligheter till inflytande, inblick och medbestämmande i deras egen vård är för små. Den befintliga modellen för prissättning av läkemedel fungerar inte för nya och effektiva mediciner som kan vara livsavgörande för små patientgrupper.

Medarbetarna, människorna som är kärnan i välfärden, har både för få kollegor och närvarande chefer. Detta märks genom att många inte orkar med att arbeta heltid och

alltför få väljer att söka sig till en karriär inom vård och omsorg. Därför vill Centerpartiet se satsningar på karriärtjänster och utreda en rätt till fortbildning för vård- och omsorgspersonal.

Samtidigt ställer den demografiska utvecklingen och den förändrade åldersstrukturen i befolkningen helt nya krav på hälso- och sjukvården. När fler äldre och multisjuka ska få sin hälso- och sjukvård försörjd av en mindre andel förvärvsarbete i befolkningen kommer utformningen av sjukvården att behöva förändras. Vi måste satsa mer på förebyggande och rehabiliterande insatser och en större andel av de offentliga utgifterna behöver gå till vård och omsorg, men pengar räcker inte. Sjukvården och äldreomsorgen behöver organiseras och samordnas bättre. Runt om i Sverige finns många exempel på regioner, kommuner och ideella och privata vård- och omsorgsgivare som har mött problem som är gemensamma för många fler och löst dem. Sverige har alla möjligheter att skapa en bättre vård.

Folkhälsopolitik

Ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god och i många avseenden har hälsan i befolkningen utvecklats positivt. Inom ett antal områden är dock skillnaderna mellan olika grupper i samhället fortfarande stora och ibland även ökande. Till exempel upplever alltför många unga lättare psykiska åkommor, depression, nedstämdhet och utmattning. Alltför många äldre upplever ensamhet eller otrygghet.

Vården ska inte bara finnas till hands när vi väl har blivit dåliga. Den ska också ge oss hjälp och råd för att vi inte ska bli sjuka. Inom ramen för den pågående primärvårdsreformen har förebyggande insatser blivit en del av primärvårdens grunduppdrag. Det viktigaste folkhälsoarbetet bedrivs dock i Sveriges kommuner och regioner. För Centerpartiet är det viktigt att stärka kommunernas och regionernas ekonomiska förutsättningar också vad gäller folkhälsoarbete. Centerpartiet kommer att fortsätta att jobba för en stärkt elev- och studenthälsa, pulshöjande aktiviteter på skolschemat varje dag och systematisk mat- och måltidsuppföljning inom äldreomsorgen.

Funktionshinderspolitik

Samhället ska vara tillgängligt för alla och en funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för människor i vardagen. Personer med funktionsnedsättningar är inte en homogen grupp i samhället. På samma sätt kan inte politiken utformas på ett sådant sätt att den utgår från en generaliserande analys av funktionsnedsattethet. Centerpartiet vill se en integrering av funktionshindersperspektivet inom alla politikområden och en ambitionshöjning som innebär att samtliga politiska beslut måste reflekteras av ett funktionshindersperspektiv. Det handlar om individens frihet och den egna möjligheten att styra över sitt liv och då också över sitt stöd.

Funktionsnedsättningspolitik handlar om medborgerliga fri- och rättigheter. Insatser måste få kosta, men det handlar inte bara om pengar utan även om kompetens, synsätt och vilja. Svensk funktionsnedsättningspolitik utgår från ett rättighetsperspektiv, men det saknas ett fokus på möjligheter: alla människors förmåga och vilja att bidra, oavsett funktionsförmåga. Inte minst är det viktigt att barn och unga med funktionsnedsättningar får delta i samhället på lika villkor som sina jämnåriga.

I praktiken är det kommuner och regioner som ansvarar för en stor del av interaktionen mellan medborgarna och det offentliga. Centerpartiet vill därför att regeringen ser över hur staten kan stärka förutsättningarna för kommuner och regioner att bidra till att Sverige efterlever konventionen i praktiken. Ett utredningsuppdrag bör ges till en lämplig myndighet.

I Centerpartiets kommittémotion Ett friare Sverige för människor med funktionsnedsättning ges en samlad överblick över våra politiska förslag som kan förbättra villkoren för människor med funktionsnedsättningar.

Politik för sociala tjänster

De övergripande målen för socialtjänsten är beslutade av riksdagen. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt, ha tillgång till god vård och omsorg samt erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg. Inom individ- och familjeomsorgen är målet att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Målen ska ligga fast, men måluppfyllelsen behöver förbättras. Socialtjänstens utredningar, bemötande och stöd till individer har ofta stor betydelse för den som det gäller. Det är helt avgörande att personalen besitter den kompetens som krävs för att kunna göra rättvisande utredningar och bedömningar och ge olika människor ett bra och jämlikt bemötande med avstamp i de övergripande målen. Därför vill Centerpartiet se en reformerad och stärkt socionomutbildning. Det krävs också att man har tillgång till evidensbaserade och enhetliga metoder när man gör riskbedömningar och att kravbilderna blir tydliga för när en insats sätts in eller avslutas. Kommunerna behöver förutsättningar för att erbjuda välfärdstjänster som håller samma höga kvalitet i hela landet.

Barnrättspolitik

Målet för barnrättspolitiken har legat fast sedan 2008: Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Barnrättspolitiken är sektorsövergripande. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som berör barn.

Samhället måste bli bättre på att förebygga att barn hamnar i utsatthet. Arbetet för att hjälpa de barn som far illa måste också förbättras. Det behövs en ökad kunskap och stärkt kompetens kring barnets rättigheter hos statliga myndigheter, regioner och kommuner. För att barn ska ha möjligheter till delaktighet och inflytande behöver de ha kännedom om sina rättigheter, och kunskapen om hur man har rättssäkra samtal med barn behöver öka. Insatserna på området behöver stärkas inom flera sektorer, som skolan, kulturlivet, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet.

Centerpartiet vill se mer forskning på området socialt arbete med fokus på metoder och arbetssätt när det gäller både utredningar, riskbedömningar och samtalsmetodik inom socialtjänsten. Med den typen av kunskap kan man förbättra barns förutsättningar för att bli delaktiga och komma till tals. Det skulle även göra socialtjänstens beslut mer rättssäkra.

Forskningspolitik

Covid-19-pandemin och det osäkra omvärldsläget har på ett mycket tydligt sätt visat hur beroende vi är av forskning och innovation för att hantera samhällsutmaningar som handlar om hälsa, social utsatthet och hälso- och sjukvårdens beredskap. Vi behöver stärka satsningarna på forskning för att kunna stärka folkhälsan och möta framtida pandemier och samhällskriser på ett bättre sätt, men även för mer hållbara lokal-samhällen och minskande social utsatthet i hela landet. För att säkerställa en jämlik och jämställd vård behövs även mer kunskap om hur faktorer såsom geografi och kön påverkar hälsoutfall, tillgänglighet och vårdkvalitet. Hälsodata måste användas på ett mer systematiskt sätt och kvalitetsbrister och ojämställdhet i vård och omsorg bör bevakas och följas upp löpande.

För att ny kunskap ska spridas och användas i välfärden är det av stor vikt att yrkesverksamma har möjlighet att delta i FoU-projekt inom ramen för sitt arbete i välfärden. Tillräckliga forskningsanslag behövs för att utveckla ny kunskap som kan användas i verksamheten men också för att upprätthålla kvaliteten och relevansen i högskolans utbildningar och de yrkesverksammas kompetens i alla delar av vården och socialtjänsten.

Centerpartiet har drivit på för primärvårdsreformen som ska öka tillgängligheten och kvaliteten i hälso- och sjukvården i hela landet. Reformen innebär att vården i allt större utsträckning kommer att flyttas ut från de större sjukhusen till mottagningar utanför dessa miljöer, till exempel vårdcentraler. Forskning och utbildning behöver följa med. Att bygga upp och utveckla forskningskompetens i primärvården och den kommunala hälso- och sjukvården är helt avgörande investeringar i morgondagens hälsa och välfärd.

Centerpartiets överväganden

Tabell 1 Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Socialstyrelsen	815 421	12 577
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	92 070	-246
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	161 782	-433
1:4 Tandvårdsförmåner	7 367 141	±0
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	34 355 000	100 000
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	18 128 486	-3 335 100
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	511 409	±0
1:8 Bidrag till psykiatri	2 092 643	±0
1:9 Läkemedelsverket	162 922	-326
1:10 E-hälsomyndigheten	122 129	-591
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	3 000 000	±0
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	799 791	-2 035
2:1 Folkhälsomyndigheten	551 054	-6 587
2:2 Insatser för vaccinerberedskap	120 500	±0
2:3 Bidrag till WHO	46 665	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	125 502	±0
2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	143 304	±0
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	50 000	-50 000
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	145 000	-145 000
3:1 Myndigheten för delaktighet	65 808	-218
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742	±0
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	35 614	-170
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	778 714	±0
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	264 395	±0
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	24 590 527	±0
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	11 520 490	-700 000
4:6 Statens institutionsstyrelse	1 934 179	-491 152
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 257 451	-440 000
4:8 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	39 060	-290
5:1 Barnombudsmannen	27 181	-73
5:2 Barnets rättigheter	62 261	±0
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	54 988	-116
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	819 503	±0
Summa	110 429 732	-5 059 760

Centerpartiet föreslår i budgetmotionen för 2023 att en rad riktade statsbidrag, bland annat inom utgiftsområde 9, ska avvisas. Anledningen är att kommuner och regioner som regel bör ges ökad makt att själva välja hur de prioriterar bland sina behov och använder sina resurser. Utvärderingar har också visat att små landsbygdskommuner tenderar att missgynnas av riktade statsbidrag. För att stärka kommunsektorns ekonomi, möjliggöra investeringar i en bättre välfärd och undvika att missgynna mindre landsbygdskommuner föreslår Centerpartiet i stället substantiella förstärkningar av de generella statsbidragen till kommuner och regioner.

Centerpartiet anser att det behövs ökade satsningar på kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma som möter barn. Ett sådant stöd bör kanaliseras via Socialstyrelsen och därför föreslås anslag 1:1 öka med 15 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 10 miljoner kronor per år 2024–2025.

Centerpartiet har länge arbetat för att fler så kallade sär läkemedel ska inkluderas i läkemedelsförmånerna. Vi välkomnar de besked som nu kommer om att till exempel medicin mot cystisk fibros ska inkluderas i systemet med högkostnadsskydd. Av denna anledning föreslås anslag 1:5 öka med 100 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Centerpartiet välkomnar regeringens förslag om en förlängning av satsningen på vård på landsbygden. För att ytterligare förstärka denna satsning, med särskilt fokus på primärvården, föreslås att anslag 1:6 ökas med 200 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 200 miljoner kronor per år 2024–2025. Centerpartiet välkomnar också att regeringen valt att förlänga den satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa som Centerpartiet varit med och förhandlat fram. Centerpartiet föreslår

en satsning på en jämförelsetjänst för väntetider, tillgänglighet och kvalitet och att denna kanaliseras via tjänsten 1177. Av denna anledning föreslås anslaget öka med 30 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 30 miljoner kronor per år från och med år 2024. För att finansiera andra prioriterade reformer, inte minst en ökning av de generella statsbidragen till kommunsektorn, föreslås att den så kallade återhämtningsbonusen avskaffas. Av denna anledning föreslås anslaget minska med 350 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 350 miljoner kronor per år från och med år 2024. För att finansiera andra prioriterade satsningar, bland annat på höjda generella statsbidrag till kommunsektorn, föreslås anslag 1:6 minska med 1 000 miljoner, till följd av att en av regeringen föreslagna förstärkning på motsvarande belopp avvisas. Anslaget föreslås minska med 3,1 miljoner kronor år 2023 till följd av att en föreslagna satsning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 4,8 miljoner kronor år 2024 och med 5,6 miljoner kronor år 2025. Anslaget föreslås minska med 12 miljoner kronor till följd av att förslaget om ökad kontroll av tandvården avvisas till förmån för att finansiera andra prioriterade reformer. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 8 miljoner kronor år 2024. För att finansiera andra prioriterade satsningar avvisas regeringens förslag om fysisk aktivitet på recept. Till följd av detta föreslås anslaget minska med 50 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 75 miljoner kronor år 2024 och med 100 miljoner kronor år 2025. Centerpartiet avvisar förslaget om en nationell vårdförmedling till förmån för en satsning på en jämförelsetjänst för väntetider, tillgänglighet och kvalitet. Av denna anledning föreslås anslaget minska med 100 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor per år 2024–2025. Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion en substantiell förstärkning av de generella statsbidragen till kommunsektorn. För att finansiera detta föreslås att riktade satsningar kring vårdplatser avvisas. Av denna anledning föreslås anslaget minska med 2 000 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med samma belopp såväl 2024 som 2025. För att finansiera andra prioriterade satsningar föreslås att satsningen kring hembesök avvisas. Av denna anledning föreslås anslaget minska med 50 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor år 2024 och med 200 miljoner kronor år 2025.

För att finansiera andra prioriterade reformer, inte minst ökade generella statsbidrag, föreslås att den av regeringen föreslagna förstärkningen av anslag 2:1 på 5 miljoner kronor år 2023 avvisas. Av denna anledning föreslås anslaget minska med 5 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 25 miljoner kronor per år 2024–2025.

Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att införa ett så kallat fritidskort. I en tid av stigande arbetslöshet, en pressad vårdpersonal och svåra ekonomiska förhållanden för Sveriges kommuner och regioner är detta inte en rimlig prioritering. Av denna anledning föreslås anslag 2:6 minska med 50 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 731 miljoner kronor år 2024 och med 792 miljoner kronor år 2025.

För att finansiera andra prioriterade reformer föreslås att anslag 2:7 minskas med 145 miljoner kronor år 2023, till följd av att en föreslagna förstärkning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor per år 2024–2025.

För att finansiera andra prioriterade reformer, inte minst en ökning av de generella statsbidragen till kommunsektorn, föreslås att den så kallade återhämtningsbonusen avskaffas. Av denna anledning föreslås anslag 4:5 minska med 650 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 650 miljoner kronor per år från och med år 2024. Anslaget föreslås därutöver minska med 50 miljoner kronor år 2023 till följd av att en av regeringen föreslagen ökning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor per år 2024–2025.

För att finansiera andra prioriterade reformer, däribland förstärkningar av kommunernas ekonomi, avvisar Centerpartiet regeringens förslag om tillfälligt subventionerade LVU-placeringar. Av denna anledning föreslås anslag 4:6 minska med 484 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 532 miljoner kronor år 2024.

Anslag 4:7 föreslås minska med 400 miljoner kronor år 2023 till följd av att en av regeringen föreslagen förstärkning och utökning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 400 miljoner kronor per år 2024–2025. Anslaget föreslås minska med 40 miljoner kronor till följd av att regeringens föreslagna satsning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 40 miljoner kronor per år 2024–2025. Dessa avvisningar används bland annat för att förstärka kommunsektorns ekonomi genom höjda generella statsbidrag.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Anders W Jonsson (C)

Christofer Bergenblock (C)

Martina Johansson (C)